

Наумко Юлія Сергіївна

Сумський національний аграрний університет,

к.е.н., доцент кафедри економіки

Сущенко Анжела Іванівна

Сумський національний аграрний університет,

студентка групи ЕП 1501ст

МЕТОДОЛГІЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ДЕРЖАВИ

Наукове обґрунтування адміністративно-територіального поділу вимагає чіткого визначення відповідних категорій і термінів. Сучасні українські енциклопедичні видання містять терміни «адміністративно-територіальний поділ» та «адміністративно-територіальна одиниця».

Адміністративно-територіальний поділ – «це внутрішній поділ території держави на адміністративно-територіальні одиниці з метою раціональної організації державного та громадського управління регіонами, народним господарством, загалом політичним і культурним життям [1].

Адміністративно-територіальна одиниця – «частина єдиної території країни, що є просторовою основою для організації та діяльності місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування. За географічними ознаками адміністративно-територіальні одиниці України поділяються на населені пункти і регіони» [1].

Водночас в Конституції України вживається термін «територіальний устрій України» і визначені його основні засади, зокрема: «єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних,

географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій» .

У проекті Закону України «Про територіальний устрій України», що нині винесений на обговорення, також вживається термін «територіальний устрій», під яким розуміють «обумовлену географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими чинниками внутрішню територіальну організацію держави з поділом її території на складові частини – адміністративно – територіальні одиниці з метою забезпечення населення необхідним рівнем послуг та збалансованого розвитку усієї території держави».

Відомий російський вчений І. Лексін, який здійснив глибоке дослідження територіального устрою держави із застосуванням системної методології аналізу, пропонує розглядати під територіальним устроєм держави офіційно (конституційно, законодавчо) встановлену систему територіальних і функціональних елементів та ієрархічних зв'язків, функцією якої є формування просторової структури публічної влади в державі [2].

Таким чином, систему територіального устрою держави слід розглядати як «каркасну» (або «скелетну») частину системи організації держави і суспільства загалом та системи державного управління, зокрема. Таке розуміння важливе з методологічної точки зору, оскільки воно дозволяє виявити специфічні об'єктивні закономірності та особливості формування й функціонування системи територіального устрою держави, що важливо для правильного вибору методик його реформування. Водночас таке розуміння територіального устрою передбачає, що його слід розглядати в тісному взаємозв'язку з системою організації влади в державі. Виходячи з цього, адміністративно-територіальна реформа повинна передбачати зміну обох цих складових: і системи територіального устрою, і системи територіальної організації влади в державі.

Відзначимо деякі особливості територіального устрою, врахування яких, на наш погляд, має важливе значення при його реформування.

По-перше, формування територіального устрою – тривалий процес. Він поєднує як елементи природного відособлення територій, кожна з яких об'єднується власною системою господарських, соціальних, культурних зв'язків, транспортних комунікацій, в окремих випадках – особливостями етнічного і конфесійного складу населення, так і заходи, ініційовані органами влади, зацікавленими в структуруванні території, впорядкуванні її організації з метою вдосконалення системи управління, підвищення ефективності фінансової політики.

По-друге, територіальний устрій держави характеризується універсальними системними ознаками: цілісністю; структурністю, обумовленістю поведінки системи поведінкою її окремих елементів і властивостями її структури.

По-третє, в унітарних державах система територіального устрою охоплює всю територію країни, відповідно до неї створюється система органів державного управління і місцевого самоврядування.

По-четверте, територіальний устрій тримається на відносинах зі здійснення публічної влади (державної або місцевого самоврядування).

По-п'яте, на основі територіального устрою формуються економічна структура держави, розвиток зв'язків між суб'єктами господарської діяльності, системи розселення, соціальної інфраструктури, а також системи багатьох громадських організацій.

По-шосте, територіальний устрій на сучасному етапі став вагомим чинником територіальної організації соціально-економічного простору держави.

По-сьоме, система територіального устрою держави характеризується певною стійкістю, що забезпечується насамперед структурними взаємозв'язками.

По-восьме, практична реалізація адміністративно-територіального поділу вимагає врахування властивості територіального устрою, яку дослідники називають «обмеженістю ефекту реформування» [4].

Таким чином, з одного боку, перетворення територіального устрою держави вже саме по собі може вплинути на благополуччя конкретного громадянина, сім'ї, територіальної соціальної групи.

Адже в Україні від статусу населеного пункту залежить можливість кількісного та якісного отримання послуг. З іншого боку, перетворення територіального устрою саме по собі не здатне призвести до кардинальних якісних змін в політико-правовому устрої держави. Реформа територіального устрою, взята окремо, в жодному випадку не здатна призвести до кардинальних змін у функціонуванні системи органів державної (публічної) влади. Зрушення такого рівня визначаються реформуванням державної служби, зміною принципів побудови органів державної влади, створенням дієвих механізмів контролю і відповідальності за ефективність управління, упорядкуванням фінансово-кредитної системи, комплексним перетворенням всієї системи влади тощо.

Врахування перерахованих та інших особливостей функціонування системи територіального устрою держави допоможе правильно сформулювати завдання адміністративно-територіального поділу та визначити адекватні механізми її реалізації [3].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про територіальний устрій України» (Проект) // www.kmu.gov.ua/control.
2. Лексин И. Территориальное устройство государства: попытка реализации системной методологии анализа / Лексин И. // Российский экономический журнал. – 2003. – № 1. – С. 55-62.
3. Яцуби В. Г. Адміністративно-територіальний устрій України: Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / За загальною ред. В.

Г. Яцуби. – К, 2003. – С. 56–58.

4. Зайця А.П. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування // За заг. Ред. А.П. Зайця. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – С. 3–4.